

Scientific Journal

VIRTUS

#56, September, 2021
published since 2014

2021

ISSN 2410-4388 (Print)
ISSN 2415-3133 (Online)

Scientific Journal *Virtus*
Issue # 56, September, 2021
Published since 2014

*Recommended for publication by the Council of
NGO "Sobornist" (the proceedings No.1, September 30, 2021).*

Founder: Scientific public organization
"Sobornist" (Ukraine).

Publisher: Center of Modern Pedagogy "Learning
Without Borders" (Canada).

Partners:

- + Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine);
- + Lugansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine);
- + Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine);
- + SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine);
- + Consortium for Enhancement of Ukrainian Management Education (Ukraine);
- + Baku Islamic University (Azerbaijan);
- + University of Zielona Góra (Poland);
- + Center of Modern Pedagogy "Learning Without Borders" (Canada).

Virtus: Scientific Journal / Editor-in-
Chief M.A. Zhurba – September # 56,
2021. – 113 p.

Editor-in-Chief:

Zhurba M.A., Ph.D., professor, Head of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Deputy Editor-in-Chief:

Kuzmichenko I.O., Ph.D., associate professor, Head of the Department of Humanities of SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine);

Talishinski E.B., Ph.D., associate professor, Institute of the History of Science, Azerbaijan National Academy of Sciences (Azerbaijan);

Kozlovskaya E.V., Head of Analytical Department of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Mainhandling Editor:

Kravchenko Yu.V., Manager on international cooperation of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Journal Indexing:

✓ **Google Scholar** is a freely accessible web search engine that indexes the full text or metadata of scholarly literature across an array of publishing formats and disciplines. The Google Scholar index includes most peer-reviewed online academic journals and books, conference papers, theses and dissertations, preprints, abstracts, technical reports, and other scholarly literature, including court opinions and patents.

✓ **Scientific Indexing Services (SIS) (USA)** is academic database which provides evaluation of prestigiousness of journals. The evaluation is carried out by considering the factors like paper originality, citation, editorial quality, and regularity & international presence.

✓ **Citefactor (USA)** is a service that provides access to quality controlled Open Access Journals. The Directory indexing of journal aims to be comprehensive and cover all open access scientific and scholarly journals that use an appropriate quality control system, and it will not be limited to particular languages or subject areas.

✓ **ResearchBib** is open access with high standard indexing database for researchers and publishers. Research Bible may freely index journals, research papers, call for papers, research position.

✓ **Scientific Journal Impact Factor (SJIFactor)** is an international, recognized platform for promoting scientific achievements, as well as supporting publishers and scientific communities interested in state-of-the art research activities in innovation and applied science areas.

Journal «Virtus» has been positively evaluated in the SJIF Journal Master List evaluation process. **SJIFactor = 5,883.**

✓ **Directory of Research Journal Indexing (DRJI)** is to increase the visibility and ease of use of open access scientific and scholarly journals thereby promoting their increased usage and impact. DRJI supply champion has access to global-renowned content in all discipline areas including magazine and journal articles. DRJI advocate, educate, and provide the central resource for indexing.

✓ **International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)** – academic database was organized with the aim of creating an open platform for scientific research around the world. IIJIF provides the necessary communication of scholars, editors, publishers and conference organizers, through its exclusive services: provides indexing of scientific journals (calculates the impact factor), forms a list of national/international conferences and journals.

✓ **InfoBase Index** is a comprehensive, multipurpose database covering scholarly literature from all over the world. InfoBase Index holds indexed records from active, authoritative journals. Most of the journal titles are peer-reviewed, with new journal titles being added to the collection regularly. **IBI Factor** for the journal «Virtus» is **2.5.**

**Certificate of Mass Media Registration:
KB № 21060-10860P from 24.11.2014 p.**

Journal Editorial Staff Contact Information.
e-mail: virtustoday@gmail.com

website: <http://virtus.conference-ukraine.com.ua>

© Authors of the Articles, 2021.

© Scientific Journal «Virtus», 2021.

Editorial Board:

Aliyeva S.I., Ph.D., professor, Institute of History National Academy of Sciences of Azerbaijan (Azerbaijan).

Aliyeva S.N., Ph.D., associate professor, Baku State University (Azerbaijan).

Aliyeva Y.N., Ph.D., associate professor, Baku State University (Azerbaijan).

Aliyev M.N., Ph.D., professor, Baku State University (Azerbaijan).

Arslan C.H., Ph.D., professor, Necmettin Erbakan University (Turkey).

Bohonkova J.A., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

Chyzhova O.M., Ph.D., professor, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine).

Ciftci S.S., Ph.D., associate professor, Necmettin Erbakan University (Turkey).

De Serio B., Ph.D., professor, University of Foggia President of AIM (Italy).

Dombi-Fáy A., prof. dr., CSc, PhD, dr. hab., Professor of Pedagogy, Faculty of Education Hungary, Szeged University "Juhász Gyula" (Hungary).

Drachuk O.P., Ph.D., associate professor, National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya (Ukraine).

Fóris-Ferenczi R., Ph.D., associate professor, Docent, Vice-dean, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Department of Applied Psychology of the Babeş-Bolyai University (Romania).

Hamarta E.S., Ph.D., professor, Necmettin Erbakan University (Turkey).

Jovanovic P., Ph.D., professor, University of the town of Nish (Serbia).

Kalko I.V., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Karabacak N.N., Ph.D., associate professor, Recep Tayyip Erdogan University (Turkey).

Karlovtz Já.T., Ph.D., associate professor, Óbuda University (Hungary).

Kasyanova O.V., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Kasyanova V.A., Ph.D., associate professor, Institute of Chemical Technologies Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

Komarevtseva I.A., Ph.D., professor, SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine).

Korotkova E.A., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Kravchuk O.O., Ph.D., professor, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute (Ukraine).

Mennell S., Ph.D., professor, University College Dublin (Ireland).

Mihailovic S., Ph.D., professor, Institute of Serbian Culture Pristina-Leposavic (Serbia).

Moskalyova L.Yu., Ph.D., professor Melitopol Bogdan Khmelnytsky State University (Ukraine).

Okulicz-Kozaryn W., dr.hab., MBA, Member of the International Scientific Association of Economists and Jurists "Consilium" (Switzerland).

Pagava O.V., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Parlar Ali, PhD in Pharmacology, Assistant Professor, Medical Faculty, Department of Pharmacology, Adiyaman University (Turkey).

Pashayeva A.N., Ph.D., senior researcher at the Philosophy Institute of NA of AR, Baku (Azerbaijan).

Polishchuk O.P., Ph.D., professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine).

Polovyi M.A., Ph.D. in History, D.Sc. in Political Science, professor, Vasyl Stus Donetsk National University (Ukraine).

Potapenko E.V., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Ukraine).

Sapenko R., Ph.D., professor, Zielonogorski University (Poland).

Semaniuk V.Z., D.Sc., Associate Professor, West Ukrainian National University (Ukraine).

Shpak D.O., Ph.D., associate professor, Mykolajiv branch of Kiev National University Culture and Arts (Ukraine).

Radchenko O.V., Ph.D., professor, Pomeranian Academy in Slupsk (Poland).

Rohit Kumar Verma, B.com.LL.b, Poet & Researcher, Writer, Institute of Law Jiwaji University (India).

Shchudlo S., Ph.D., professor, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Ukraine).

Stoffa Ján, prof. Ing., DrSc., emeritus professor, Palacký University in Olomouc (Czech Republic).

Stoffová V., prof. Ing., CSc., Ph.D., Department of Mathematics and Informatics, Faculty of Education, Trnava university in Trnava (Slovakia).

Svintsitska O.I., Ph.D., associate professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine).

Szamosközi I., dr., professor, the Faculty of Psychology and Educational Sciences, Department of Applied Psychology of the Babeş-Bolyai University (Romania).

Takács M., prof., dr., Ph.D., professor, Hungarian Language Teacher training Faculty, University of Novi Sad, Subotica (Serbia).

Torgyik Ju., Ph.D., professor, Kodolányi János College (Hungary).

Tsyurupa M.V., Ph.D., professor, National University of Defense of Ukraine (Ukraine).

Ustymenko-Kosorich O.A., Ph.D., professor, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University (Ukraine).

Vveinhardt J., Ph.D., professor, Vytautas Magnus University, Lithuanian Sports University (Lithuania).

Yeremenko A.M., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

Yildirim İ., Prof. Dr., Pamukkale University Çal Vocational High School (Turkey).

Zhurba A.M., Ph.D., associate professor of International Academy of Personnel Management (Ukraine).

Zavatskaya N.Yev., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

The authors of materials are responsible for plagiarism, accuracy of the represented facts, quotes, figures and surnames. Editorial staff reserves the right for insignificant editing and reduction and also literary revision of the articles (with preservation of the main conclusions and style of the author). The editorial board of the journal may not share world outlook of the authors.

CONTENT

PHILOSOPHY

- Melnyk A.S.**
THE DIVERSITY OF PERFECTION:
ETHICS VERSUS EUGENICS (ANALYSIS
BY JURHEN HABERMAS) 10

PSYCHOLOGY

- Litvinova O.V., Velyka B.U.**
COPYING OF STUDENTS 'STRATEGY
AS A FACTOR OF OVERCOMING STRESS 16

- Litvinova O.V., Krivoruchko M.M.**
INTERNET COMMUNICATION AS A FACTOR
OF INFLUENCE ON THE MANIFESTATION
OF PERSONAL PROPERTIES OF ADOLESCENTS 21

- Rodchenkova I.V.**
EMPIRICAL INDICATORS OF PERSONAL
DISPOSITIONS OF MEANING-ORIENTATION
ORIENTATIONS OF MANAGEMENT EMPLOYEES 25

- Chaikina N.A.**
READINESS OF ORPHANS ADOLESCENTS
FOR INDEPENDENT LIFE DEPENDING
ON SELF-REGULATION AND LOCUS OF CONTROL 29

PEDAGOGY

- Bereza R.P., Gerus O.P., Hodovanskyi O.O.**
PEDAGOGICAL METHODS
AND THE INTERIORIZATION
PHENOMENON IN THE MILITARY DISCIPLINES
STUDYING 34

- Zadorozhna L.V.**
USE OF THE METHOD OF HISTORICAL ANALOGIES
IN THE CONDITIONS OF RESEARCH EDUCATION
OF SENIOR STUDENTS 40

- Kurchatova A.V., Kysilova O.Yu.**
CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF WALDORF
PEDAGOGY 46

- Lysenko O.M.**
FORMATION OF A HEALTHY LIFESTYLE
FOR PRESCHOOL CHILDREN
AS A PEDAGOGICAL PROBLEM 51

- Lyshevskaya V.M.**
SELF-DETERMINATION OF FUTURE PEDAGOGUES
OF PHYSICAL CULTURE ON THE BASIS
OF AXIOLOGICAL APPROACH 55

- Nykyforuk T.M.**
METHODS OF GIVING PRACTICAL CLASSES
IN THE DISCIPLINE «UKRAINIAN
AS A FOREIGN LANGUAGE» ON THE TOPIC
«THE ACCUSATIVE CASE OF NOUNS»
FOR SECOND-YEAR STUDENTS MAJORING
IN «MEDICINE» 58

- Skurska M., Starostenko K., Smolina I.S.,
Starokozhko O.M.**
MODELING OF COMPONENTS
OF PROFESSIONAL TRAINING OF ENGINEERS
OF ENGINEERING AND PEDAGOGICAL PROFILE 61

- Shapoval S.I.**
FORMING OF HEALTHY LIFESTYLE
OF HIGHER EDUCATION SEARCHERS
(THEORETICAL BASES) 68

- Shmyr M.F.**
LIFELONG LEARNING IN THE CONTEXT
OF THE ACTIVITY APPROACH 72

PHILOLOGY

- Kaizer I.Yu.**
THE MOTIVE OF RACIAL INEQUALITY
IN YAROSLAV GZHENDOVICH'S NOVEL
„MASTER OF THE ICE GARDEN” 77

- Kaizer I.Yu., Tsurkan M.V.**
UKRAINIAN FOLKLORE AND MYTHOLOGY
IN THE STORIES OF M.V. GOGOL'S COLLECTIONS
"EVENINGS ON A FARM NEAR DIKANKA" 80

- Nykyforuk T.M.**
LITERARY RECEPTION OF V. STEFANYK'S WORK
THROUGH THE PRISM OF RESEARCHING
BY Y. STEFANYK AND OTHER SCIENTISTS 84

- Semeniuk Zumurtdal I.S.**
MEDIAL COMMUNICATIVE SITUATION MODELS:
CONTENT AND STRUCTURAL-COMPOSITIONAL
ANALYSIS 88

HISTORY

- Bayraktar Özgür**
2019 ELECTIONS IN TURKEY AND THE VICTORY
OF THE LEFT OPPOSITION AT THE METROPOLITANS 91

- Puida R.B.**
THE STRUGGLE OF THE SOVIET AUTHORITY WITH THE
RELIGION OF THE POPULATION IN THE LVIV REGION AT THE
BREAK OF THE 70'S – 80'S OF THE XX CENTURY 96

ECONOMY

Mazur V.S., Kalichenko T.A.

MODERN MARKETING IN TOURIST BUSINESS
MANAGEMENT 100

Tarasevich E.V., Zhylinska L.O.

ASSESSMENT OF FINANCIAL OPPORTUNITIES
RELATED TO THE RESTORATION
OF THE CITY'S LIFE 104

Shedyakov V.E.

MAINTAINING THE HARMONY OF STRATEGY,
TACTICS AND OPERATICS IN THE CONDITIONS
OF POST-GLOBAL REGIONALIZATION 109

ЗМІСТ

ФІЛОСОФІЯ

Мельник А.С. РІЗНІ ШЛЯХИ ДОСКОНАЛОСТІ: ЕТИКА ПРОТИ ЄВГЕНІКИ (АНАЛІТИКА ЮРГЕНА ГАБЕРМАСА).....	10
---	----

ПСИХОЛОГІЯ

Літвінова О.В., Велика Б.Ю. КОПІНГ СТРАТЕГІЇ СТУДЕНТІВ ЯК ФАКТОР ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ.....	16
---	----

Літвінова О.В., Криворучко М.М. ІНТЕРНЕТ-СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ПРОЯВ ОСОБИСТІСНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ.....	21
---	----

Родченкова І.В. ЕМПІРИЧНІ ПОКАЗНИКИ ОСОБИСТІСНИХ ДИСПОЗИЦІЙ СМИСЛОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ ПРАЦІВНИКІВ УПРАВЛІНСЬКОЇ СФЕРИ.....	25
--	----

Чайкіна Н.О. ГОТОВНІСТЬ ПІДЛІТКІВ-СИРОТИНЦІВ ДО САМОСТІЙНОГО ЖИТТЯ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД САМОРЕГУЛЯЦІЇ І ЛОКУСУ КОНТРОЛЮ.....	29
--	----

ПЕДАГОГІКА

Береза Р.П., Герус О.П., Годованський О.О. ПЕДАГОГІЧНІ МЕТОДИ І ЯВИЩЕ ІНТЕРІОРИЗАЦІЇ У ВИВЧЕННІ ВІЙСЬКОВИХ ДИСЦИПЛІН.....	34
--	----

Задорожна Л.В. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ІСТОРИЧНИХ АНАЛОГІЙ В УМОВАХ ДОСЛІДНИЦЬКОГО НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ.....	40
---	----

Курчатова А.В., Кисільова О.Ю. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВАЛЬДОРФСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	46
---	----

Лисенко О.М. ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДОШКІЛЬНЯТ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	51
--	----

Лишевська В.М. САМОВИЗНАЧЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА ОСНОВІ АКСІОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ.....	55
---	----

Никифорук Т.М. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА» З ТЕМИ «ЗНАХІДНИЙ ВІДМІНОК ІМЕННИКА» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДРУГОГО КУРСУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕДИЦИНА».....	58
--	----

Скурська М., Старостенко К., Смоліна І.С., Старокожко О.М. МОДЕЛЮВАННЯ СКЛАДОВИХ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ.....	61
--	----

Шаповал С.І. ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ (ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ).....	68
---	----

Шмир М.Ф. ОСВІТА УПРОВОДЖ ЖИТТЯ В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ.....	72
--	----

ФІЛОЛОГІЯ

Каїзер І.Ю. МОТИВ РАСОВОЇ НЕРІВНОСТІ В РОМАНІ ЯРОСЛАВА ГЖЕНДОВИЧА «ВОЛОДАР ЛЬОДОВОГО САДУ».....	77
---	----

Каїзер І.Ю., Цуркан М.В. УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР ТА МІФОЛОГІЯ В ПОВІСТЯХ ЗБІРНИКА М.В. ГОГОЛЯ «ВЕЧОРИ НА ХУТОРІ БІЛЯ ДИКАНЬКИ».....	80
--	----

Никифорук Т.М. ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧА РЕЦЕПЦІЯ ТВОРЧОСТІ В. СТЕФАНИКА КРІЗЬ ПРИЗМУ ВИВЧЕННЯ Ю. СТЕФАНИКА ТА ІНШИХ ДОСЛІДНИКІВ.....	84
--	----

Семенюк Зюмрютдал І.С. МЕДІАЛЬНІ КОМУНІКАТИВНІ СИТУАЦІЙНІ МОДЕЛІ: ЗМІСТОВИЙ ТА СТРУКТУРНО-КОМПОЗИЦІЙНИЙ АНАЛІЗ.....	88
---	----

ІСТОРІЯ

Байрактар Озгур ВИБОРЫ В ТУРЦИИ-2019 И ПОБЕДА ЛЕВОЙ ОППОЗИЦИИ У МЕТРОПОЛИТАНОВ.....	91
--	----

Пуйда Р.Б. БОРОТБА РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ З РЕЛІГІЙНІСТЮ НАСЕЛЕННЯ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА ЗЛАМІ 70-Х – 80-Х РР. ХХ СТ.	96
--	----

ЕКОНОМІКА

Мазур В.С., Каліченко Т.А.

НОВІТНІЙ МАРКЕТИНГ В УПРАВЛІННІ
ТУРИСТИЧНИМ БІЗНЕСОМ 100

Тарасевич О.В., Жилінська Л.О.

ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ,
ПОВ'ЯЗАНИХ З ВІДНОВЛЕННЯМ СФЕРИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА..... 104

Шедяков В.Е.

ПОДДЕРЖАНИЕ ГАРМОНИИ СТРАТЕГИИ,
ТАКТИКИ И ОПЕРАТИКИ В УСЛОВИЯХ
ПОСТГЛОБАЛЬНОЙ РЕГИОНАЛИЗАЦИИ 109

УДК 372.893

Задорожна Л.В.,

доцент, к.пед.н., доцент кафедри історії Криворізького державного педагогічного університету,
zadoroznaalilia64@gmail.com

Україна, м. Кривий Ріг

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ІСТОРИЧНИХ АНАЛОГІЙ В УМОВАХ ДОСЛІДНИЦЬКОГО НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Стаття присвячена методичним аспектам використання методу історичних аналогій в шкільній історичній освіті у процесі дослідницької пізнавальної діяльності старшокласників.

Ключові слова: історична освіта; дослідницьке навчання; метод аналогій; історичні аналогії; метод фреймових опорних схем; слот.

«Випускник нашої української школи не вміє застосувати набуті знання в житті. Він, як фарширована риба, розуміє? Нібито і риба, але не плаває».

Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczya.html> - С.4

Постановка проблеми в загальному вигляді. У сучасних умовах інформаційного суспільства значної актуальності стали набувати педагогічні технології розвитку творчих якостей особистості, однією з яких є дослідницька. Існує необхідність залучити учнів до процесу дослідження, який може бути більш цікавим і захоплюючим для них, ніж звичайне накопичення емпіричних знань. Дослідницька поведінка на сьогодні розглядається вже і як стиль життя кожної сучасної людини. Саме тоді, коли навчальний процес передбачає спілкування між його учасниками під час цілеспрямованого отримання нової інформації, вчитель має навчити учня перетворювати здобуті знання на «суб'єктивно нове знання» шляхом дослідницької навчальної діяльності. Основою дослідницького навчання в історичній освіті сьогодні методисти вважають пошуково-дослідницьку діяльність учнів, яка спонукає їх до створення оригінального навчально-значущого продукту, нових підходів до розв'язання досліджуваної проблеми; змістовного цілеспрямованого особистості як форми зв'язку між внутрішнім світом учня, змістом і спрямованістю його потенціалу та зовнішнім світом і суспільством [11, с.12]. Отже, учень може оволодіти ходом дослідження лише через власний досвід, використовуючи свій власний інтелектуальний потенціал. У цьому сенсі актуалізується питання засвоєння учнями способів історичного пізнання за для набуття особистісного досвіду творчої діяльності та посилення світоглядного компоненту.

Актуальність обраної теми визначається тим, що навчання історії у старшій школі «спрямоване на реалізацію мети повної загальної середньої освіти, що полягає у різнобічному розвитку, вихованні й соціалізації особистості, яка ... має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації... [13, с.1]». Отже, на завершальному етапі історичної освіти учневі недостатньо мати лише знання, ще й важливо навчитися користуватися

ними. Усвідомлення того, що знання про минуле є ключем до розуміння сучасного буття людства та можливістю прогнозування розвитку суспільства у майбутньому стає конче важливим не тільки у процесі формування історичного мислення старшокласника, а й свідомого використання набутого особистого досвіду за допомогою методів наукового пізнання. Одним із засобів реалізації цього завдання може стати використання вчителями методу історичних аналогій в умовах дослідницького навчання історії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляд дидактичних основ застосування методу аналогій в історичній освіті відбулося в другій половині ХХ століття. Видатний методист І.Я. Лернер у монографії «Развитие мышления учащихся в процессе обучения истории» (М., 1982), досліджуючи питання методології історичного пізнання відзначав, що закономірності історичного процесу, не вбачаючи на унікальність окремих подій, складаються із повторюваності типових явищ і характерних тенденцій [8]. Тому метод аналогій ним було зараховано до головних методів історичного пізнання, який має важливе освітнє значення. Аналіз наукової та методичної літератури свідчить про те, що сучасні дослідники (В.В. Іваненко, О.І. Пометун, П. Мороз, та ін.) вважають аналогію методом пізнання, який знаходить досить широке застосування при вивченні процесів та явищ суспільного життя в умовах сучасної історичної освіти.

Отже, метою статті є дидактичні умови залучення методу аналогій до навчального процесу в старшій школі при вивченні періоду Новітньої історії.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Новому словнику української мови визначення аналогії (від грец. *ἀναλογία* – відповідність) надається у трьох сенсах: «Аналогія – 1. Подібність, схожість у чому-небудь між предметами, явищами, поняттями. 2. лог. Висновок, зроблений на підставі схожості, подібності у чому-небудь предметів, явищ, понять. 3. лінгв. Вплив одних елементів мови на інші однорідні чи споріднені з ними, в результаті чого менш впливові елементи змінюються за зразком більш впливових [14, с.30]. За висновком Л. Бойко – Бойчук поняття «аналогія» характеризує такий синонімічний ряд: відповідність, подібність, пропорція, співмірність, рівність [2, с.74]. Іваненко В.В. надає тлумачення аналогії ще й як «умовивід, коли з подібності деяких ознак двох або декількох предметів чи явищ дійсності, які в цілому різні, робиться висновок про подібність інших

ознак цих предметів чи явищ [4, с.43]». Дослідник Д.А. Шмигаль відзначає сутність аналогії у тому, що «на підставі схожості предметів або явищ у деяких властивостях та відношеннях робиться висновок про їхню подібність також й у інших властивостях і відношеннях [19, с.97]». Н. Томова також вважає, що аналогія базується на подібності, тобто «на відповідності між об'єктами, що складається з наявності у них загальних ознак. Подібність предметів визначається: 1) кількістю загальних ознак у предметів; 2) ступенем суттєвості цих ознак. Чим більше по кількості загальних ознак і чим більше вони суттєві, тим більше схожі ці об'єкти [17, с.102]». У підручниках з логіки та методики історичних досліджень зафіксовано наступну схему міркування: якщо позначити символами а і b два одиничних предмети або події, а Р, Q, S, Т – їх прикмети, то вивід по аналогії можна представити наступною схемою:

- а має прикмети Р, Q, S, Т.
- b має прикмети Р, Q, S.
- отже, b, ймовірно, має прикмету Т [9, с.457].

Таким чином, аналогія не є довільною логічною побудовою, її основою є об'єктивні властивості і відношення предметів реальної дійсності. У Великій Українській Енциклопедії зафіксовано, що «умовиводи за аналогією є гіпотетичними – їхня правильність підтверджується чи спростовується перевіркою, подальшими дослідженнями [3]». Л.С. Петько наводить цитату з Логічного словника-довідника саме про те, що при оцінці міри вірогідності умовиводу треба враховувати такі умови: 1) чим більше відомо загальних властивостей серед порівнюваних предметів, тим вище ступінь вірогідності висновку за аналогією, 2) чим істотніше знайдені загальні властивості у порівнюваних предметів, тим вище ступінь вірогідності, 3) чим глибше пізнаний взаємний закономірний зв'язок схожих рис, тим вірогідніше висновок, тим він ближчий до достовірності, 4) якщо предмет, відносно якого робиться висновок за аналогією, має яку-небудь властивість, не сумісну з тією властивістю, про існування якої робиться висновок, то загальна схожість не має ніякого значення. Лише при врахуванні всіх цих умов можна отримати висновки з високим ступенем ймовірності [15, с.162].

У логіці виділяють два основні типи аналогії: аналогію властивостей та аналогію відносин [5, с.272-273]. Т. Костюкова та В. Співак аналогії за основними властивостями поділяють так: узагальнюючі (встановлюють спільність між об'єктами); комунікативні (встановлюють зв'язок між різними науками та різними аспектами однієї й тієї самої науки); екстраполяційні (перенесення властивостей однієї системи об'єктів на іншу); евристичні (встановлюють нові аспекти системи об'єктів, що моделюються [6, с.2]. У свою чергу, дослідниця Л.Н. Мазур звертає увагу на аналогію строгу і нестрогу, підкреслюючи, що строга аналогія практично непридатна при вивченні громадських явищ в силу їх варіативності [9, с.457]. Тому для підвищення надійності висновку за аналогією слід дотримуватися таких вимог:

1. Кількість спільних ознак зразка і суб'єкта має бути якомога більшою. Зрозуміло, що чим більше спільних ознак мають предмети, тим ймовірніше, що вони виявляться подібними і за іншими ознаками.

2. Спільні ознаки для зразка і суб'єкта повинні бути найрізноманітнішими. Як і в індукції, кількість має доповнюватись різноманітністю.

3. Основа аналогії повинна бути суттєвою для зразка і суб'єкта аналогії. Аналогія буде надійнішою, якщо в її основу кладуться суттєві, а не випадкові ознаки.

4. Переносна ознака повинна бути пов'язана зі спільними ознаками. Це відображено у принципі поділу аналогії на строгу і нестрогу.

5. Слід враховувати не лише подібні, а й відмінні ознаки. Це допоможе вберегтись від невиправданих аналогій. Одна з найтипівіших причин помилок в міркуваннях за аналогією – зосередження на подібностях при ігноруванні відмінностей. За висновком Конверського О.Є. цінність аналогії у тому, що вона є своєрідним генератором нових ідей. За її допомогою можна розкрити нові раніше невідомі грані ідей, які вже довели власну ефективність, встановлюються зв'язки між новими ідеями, гіпотезами та достовірним знанням [5, с.274].

Оскільки сьогодні в історичній освіті все більше приділяється увага методології наукового пізнання, дослідники вивчають саме освітні можливості методу аналогії. Відповідно до словника «Теорія та методологія історичної науки» метод аналогії розглядається у трьох значеннях: 1) метод прогнозування, заснований на порівнянні відомих історичних подій з аналогічними подіями і явищами, які можуть статися в майбутньому; 2) різновид історико-порівняльного методу, що застосовується для обґрунтування теоретичних концепцій і історичних закономірностей на основі несистемного порівняння теоретичних побудов з різночасними локальними історичними фактами і подіями всесвітньої історії; 3) різновид історико-типологічного методу, спосіб вивчення історичних процесів і явищ шляхом перенесення уявлень про відомі події і явища на менш вивчені з метою їх типологізації [16, с.15]. Автори навчального посібника «Уведення в науково-педагогічну діяльність» підкреслюють, що методом історичної аналогії досліджуються структурно-функціональні відповідності, еволюційні закономірності, динаміка розвитку подій, етапність, темп, результативність тощо [4, с.44]. При використанні історичних аналогій необхідно мати на увазі, що: успіх залежить від правильного вибору об'єктів зіставлення; має місце історична обумовленість процесів та явищ; нововведення в соціально-економічних процесах несуть відбиток національного «стилю». Дослідник Р.Ю. Костюченко при визначенні поняття аналогії як методу пізнання звернув увагу на такі якості прояву аналогії, як засіб вирішення проблемних ситуацій, навчальних задач; спосіб сприйняття та передачі інформації; спосіб осмислення недоступних сприйняттю людини явищ, процесів, об'єктів; засіб пізнання причин будь яких явищ, процесів; моделювання як засіб передбачення результату [7, с.138]. Л.С. Петько згадує працю професора В.О. Далінгера, який дійшов висновку, що метод аналогії заслуговує на увагу освітян з таких причин: 1) аналогія особлива форма думки, в результаті якої інформація одного складного об'єкту (моделі) переноситься на інший (оригінал), 2) аналогію доцільно використовувати на різних етапах процесу навчання предмету: при повторенні матеріалу, для встановлення зв'язків між різними темами курсу, при

знаходженні вирішення деяких задач, 3) застосування аналогій у навчанні розвиває творчі здібності вихованців, а ступінь оволодіння аналогією характеризує рівень творчого розвитку особистості, 4) людина з перших кроків пізнання світу, а також в процесі навчання стихійно користуються аналогією, 5) аналогія привчає і організовує учнівську молодь до дослідницької діяльності, 6) аналогія полегшує засвоєння навчального матеріалу і дозволяє здійснити уявне перенесення певної системи знань, умінь і навичок з відомого об'єкту на невідомий, 7) аналогія забезпечує жвавість і повноту викладу навчального матеріалу, а також міцність запам'ятовування цього матеріалу, 8) аналогія дозволяє залишити незавершеними деякі незначні завдання, що викликає в учнівської молоді інтерес і стимулює їх навчально-пізнавальну діяльність, 9) висновки за аналогією дозволяють зменшити ступінь схематизації й ідеалізації дійсності і навчають вихованців проводити, на відміну від логічних умовиводів, ще й раціональні умовиводи, 10) аналогія стимулює появу нових асоціацій, які сприяють поглибленому, більш свідомому розумінні матеріалу, якісному оновленню знань, 11) знання, набуті окремо один від одного, за допомоги аналогії з'єднуються воедино, тобто, аналогія стимулює процес систематизації знань і раціональному їх запам'ятовуванню [15, с.161]. Отже, метод аналогії та притаманні йому елементи можна і варто використовувати на будь-якому етапі процесу навчання.

Оскільки одним із основних засобів навчання історії завжди був підручник, то завдання реалізації використання методу аналогій у процесі дослідницького навчання старшокласників передбачає, що у структурі та змісті підручника має бути відповідний методичний апарат. П.В. Мороз зазначає, що пізнавальні завдання підручника мають забезпечувати використання учнями методів і методології історико-соціального дослідження під час аналізу відповідних типових сюжетів, навчити їх прогнозувати [11, с.32]. Аналіз підручника М.М. Мудрого і О.Т. Аркуші до інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ» для 10 класу демонструє залучення до використання історичних аналогій при вивченні курсу Новітньої історії [12]. Автори використали різноманітні історичні аналогії у тексті параграфів. Наприклад: «4 березня 1917 р. оголошено про створення Української Центральної Ради. Її головою заочно обрали М. Грушевського, якого називали «некоронованим королем України»; «На Всеукраїнський національний конгрес, який преса назвала «національним паломництвом», прибуло близько тисячі делегатів, зокрема з Галичини, Буковини, Холмщини, Кубані, Москви, Петрограда»; «У Центральній Раді було представлено різні сили. Грушевський називав Раду «скромним українським мікрокосмом»; «9 листопада в Німеччині пройшла хвиля єврейських погромів, відома як «кришталева ніч»; «Репресивна акція польської влади проти українського населення в 1930 р. за участі поліцейських і військових, відома як пацифікація, або «умиротворення».

У підручнику також представлені завдання до параграфів, в яких використані різноманітні історичні аналогії. Наприклад:

– завдання з використанням метафор: «Спираючись на текст параграфа, поясніть, чому Першу світову війну

називають «генератором політичних можливостей»; Поясніть зміст поняття «Розстріляне відродження». Спираючись на додаткові джерела інформації, з'ясуйте, коли і за яких обставин Єжи Гедройць, польський публіцист і громадський діяч, уперше використав цей термін;

– завдання щодо визначення історичних понять та термінів: Визначте зміст поняття «воєнна повсякденність». Спробуйте доповнити пропонований у підручнику перелік питань і сюжетів новими, які зможуть розширити образ воєнної повсякденності; Поясніть зміст поняття «непман». Спробуйте створити колективний портрет непманів; Поясніть зміст поняття «народний фронт». Наведіть приклади створення народних фронтів у Європі; Поясніть поняття «трикутник смерті»; Поміркуйте, як у цій ситуації могли діяти українські сили.

– завдання щодо пояснення та аналізу висловів видатних особистостей: «До втраченого покоління молодих чоловіків додалося покинуте покоління молодих дідів і самотніх старих дів, чий шанси мати в житті пару зникли з їхніми коханими в окопній багнюці», – пише історик Норман Дейвіс. Як ви розумієте вислів «втрачене покоління», який застосовують для характеристики соціальних наслідків Першої світової війни? З'ясуйте історію виникнення цього вислову. Як тему «втраченого покоління» відображено в літературі? Схарактеризуйте становище військовополонених і цивільного населення на окупованих територіях. Використовуючи додатковий матеріал, підготуйте повідомлення про долі українських оstarбайтерів; Прокоментуйте твердження історика: «Україна під німецькою окупацією стала великомасштабною моделлю концентраційного табору. Як і в таборах, лінія між опором та співпрацею, роллю жертви та співучастю в злочинах режиму стала розмитою і непомітною. Кожен робив особистий вибір, і тим, хто вижив, довелося жити зі своїми рішеннями після війни, декому в гармонії, а декому в муках совісті. Але майже всі страждали від провини за те, що вижили» (С. Плохій). Як ви розумієте ці слова?;

– завдання на вміння інтегрувати знання учнів: Підберіть цитати й ілюстрації на тему «Образи революцій у художній літературі та образотворчому мистецтві». Поміркуйте, які ознаки й символи революцій виокремлювали автори; Назвіть характерні риси культури модернізму. Які теми порушували митці й літератори цієї епохи? Як ви розумієте поняття «естетика сили» в контексті характеристики авторитарних і тоталітарних режимів?;

– завдання на порівняння: Назвіть основні принципи епохи «проспериті» в США, визначте позитивні й негативні ознаки того часу; Поміркуйте, що мала на увазі шведська письменниця Астрід Ліндгрєн, коли записала в щоденнику «Націонал-соціалізм і більшовизм – це як дві жахливі рептилії, що зійшлися у двобої»;

– завдання систематизуючого та узагальнюючого характеру: Визначте причини і наслідки «дивної війни» в Європі в 1939–1940 рр. Прокоментуйте твердження історика про те, що цей період війни був «дивним тільки для тих, хто не був безпосередньо втягнений у неї»; Спираючись на знання історії першої половини ХХ ст., прокоментуйте вислів про те, що «кожна нова війна

народжується з легенди про попередню війну». Для обґрунтування своєї позиції доберіть відповідні аргументи; Чи погоджуєтеся ви з твердженням історика, що «Друга світова війна стала своєрідним римейком Першої?»;

– завдання проблемного та дослідницького характеру: Як на хід Першої світової війни вплинула Російська революція 1917 р.? Поміркуйте, чому війни часто призводять до революцій, соціальних потрясінь, політичних переворотів; Проаналізуйте спогади Миколи II про відречення від трону й поясніть його мотиви. Як ви вважаєте, чи інша людина на його місці могла б діяти інакше?; Проаналізуйте причини розпаду імперій. Спробуйте розглянути цей процес з кількох точок зору: імперського центру, національного руху, провінції, громадянина;

– завдання на історичне прогнозування: Визначте основні тенденції розвитку країн Азії, Африки та Латинської Америки в першій половині ХХ ст. Як ви розумієте висловлювання історика, що Схід і Захід «підтримують і, до певної міри, віддзеркалюють один одного» (Едвард В. Саїд)?.

Отже, у підручнику, створеному за програмою і концепцією нового інтегрованого курсу для 10 – 11 класів «Історія: Україна і світ», що спрямований на формування вміння інтерпретувати історію України як частину світового політичного, економічного, соціального та культурного простору ...та навчити старшокласників виокремлювати й аналізувати виклики, які поставали й постають перед державами, народами, суспільством упродовж ХХ і на початку ХХІ століть [10]», авторський текст та запропоновані учасникам навчального процесу завдання і запитання, спрямовані на дослідницько-пошукову творчу роботу, де обов'язковим компонентом є метод історичних аналогій.

Пізнавальні завдання з активізації творчого мислення старшокласників, які мають забезпечувати використання учнями методології історико-соціального дослідження можна будувати, залучивши, наприклад, підходи до структури умовиводів за аналогією, автора синектичної теорії У. Гордона, який намагався формалізувати процес постановки та пошуку вирішення проблем за аналогією у наукових дослідженнях. Проводячи численні практичні дослідження, вчений запропонував для стимулювання творчого процесу чотири типи аналогій – пряму, суб'єктивну, символічну та фантастичну. Американець дійшов висновку, що без цих механізмів ані спроба постановки проблеми, ані спроба її вирішення не будуть успішними [2, с.78]. Наприклад, суб'єктивна (personal) аналогія передбачає «входження» в об'єкт шляхом уявлення себе цим об'єктом. Аналітик, що використовував би такий інструмент проектування та прогнозування поведінки особистості, мав би уявити себе цією особою – змодельовати образ мислення, емоційний стан, спосіб аргументації тієї чи іншої позиції, рівень амбітності, плани на майбутнє, ставлення до опонентів, рівень патріотичності, критерії оцінки під час прийняття рішення тощо. Подібний підхід зустрічаємо у посібнику П. Мороза, який пропонує до виконання такі види завдань:

– занурення в образ професії, певної соціальної групи, а потім в образ епохи: «Склади розповідь від імені

очевидця (іноземця, журналіста, туриста)». «Уявіть, що ви потрапили до міста (наприклад, Києва) на початку ХХ століття. Складіть (використовуючи ілюстрації, документальні свідчення сучасників, уривки художньої літератури) розповідь про те, що ви побачили. Свою розповідь розпочніть приблизно так: «Після довгих мандрів я нарешті потрапив до міста... [11, с.37]»;

– завдання – «подивись на світ чужими очима», наприклад: «Складіть розповідь про тогочасне повсякденне життя в місті. Що міг би розповісти простий робітник, заїжджий селянин, турист, заможна людина»;

– завдання із складання розповідей від імені різних людей, наприклад: «1. Чому Директорія, так швидко захопивши владу, не змогла утримати її? Які претензії ви пред'явили б Директорії? 2. Назвіть основні риси радянської державності. Чи радянська влада була дійсно народною? Які питання з цього приводу ви хотіли б задати лідерам більшовиків? [11, с.39]».

Але залучаючи учнів до пошуково-дослідницької діяльності, слід запобігати перевантаженню, що може негативно вплинути на їхнє здоров'я. Тому, як зазначає П. Мороз, цю проблему слід враховувати та розв'язувати в процесі оптимізації перебігу дослідницької роботи [11, с.35]. Методисти стверджують, що це завдання вирішується за допомогою використання алгоритмів у навчанні історії. Виходячи з того, що основою аналогії є об'єктивні властивості і відношення предметів реальної дійсності, і кожний конкретний предмет або явище, володіючи великою кількістю ознак, представляє не випадкову їх комбінацію, а певну єдність, комплекс, то це надає можливості провести паралелі по історичній вертикалі минуле-теперішнє, виділити негативні тенденції, що є аналогічними у сучасності і можуть призвести до трагічних наслідків у майбутньому та запропонувати свої шляхи недопущення цієї ситуації. При вивченні сучасної історії України завжди є доцільним включення до уроку, наприклад, таких питань: «Дайте оцінку політичним подіям і політичній ситуації в Україні на сучасному етапі її розвитку» та «Якими Ви бачите перспективи подальшого політичного й економічного розвитку України як незалежної, суверенної, єдиної країни?». Саме тому методисти пропонують використовувати метод фреймових опорних схем як ефективний засіб інтенсифікації навчального процесу та активізації розумової діяльності учнів. Під «фреймом» у дидактиці мають на увазі спосіб організації навчальної інформації, який періодично повторюється (фрейм як концепт) і навчальний час (фрейм як сценарій) для дисципліни, теоретичний матеріал яких піддається «стисненню» і має універсальну каркасну структуру. До подібних дисциплін відносяться ті, в яких можна виділити однаково повторюване ядро (функції, процеси, властивості, характеристики тощо), які розглядаються і повторюються у всіх темах розділу [1, с.79]. Фрейм являє собою рамочну, каркасну структуру ключової ідеї навчального матеріалу, яку можна накласти на більшість тем і розділів, виражену в графічній формі. Цю форму умовно називають концептом. Концепт розробляється у вигляді схеми, таблиці, алгоритму, структури тощо, тобто в тій формі, яка найбільш зручна для образного сприйняття і може використовуватися з уроку в урок як алгоритм певних дій. Будь-який фрейм

складається із слотів (терміналів), які обов'язково повинні бути заповнені конкретним змістом [1, с.81].

У шкільній історії такий підхід часто використовується при опрацюванні відомих історичних подій (Перша світова війна, Друга світова війна), явищ (війна, революція, Голодомор), процесів (Велика депресія 1929–1933 рр., Національно-визвольна боротьба народів Азії, Африки та Латинської Америки), персоналій (Вудро Вільсон, Микита Хрущов, Борис Патон). Структурування слотів є обов'язковим і виконується відповідно до схеми, в якій присутні чотири елементи: сутність історичного факти → причини його появи → хід події та взаємодія її учасників → історичне значення події для її свідків та для сучасної спільноти [18, с.70]. Наприклад, використовуючи фреймову опору «Перша світова війна» старшокласник самостійно зможе структурувати матеріал по темі «Друга світова війна». Основними (стрижневими) блоками у даному випадку будуть: причини (1) → привід (2) → цілі (3) → завдання (4) → етапи (5) → періоди (6) → результати та наслідки (7) → історичне значення, уроки (8) → оцінка сучасних науковців (9).

Основна схема – фрейм протягом вивчення теми доповнюється учнями додатковою важливою для них інформацією, що має конкретизуючий характер. Таке структурування матеріалу стимулює учнів до здійснення цілеспрямованої пошуково-дослідницької діяльності, в результаті якої відбувається фіксація не тільки важливої історичної інформації, а й історичних узагальнень і аналогій, які призводять до усвідомлення нового матеріалу через раніше вивчене. Отже, при створення фрейму на уроках історії старшокласники звертаються до особистого творчого потенціалу та відкривають шляхи до наукового пізнання історії. Тому, розглядаючи дослідницьке навчання як галузь інтелектуальної творчої діяльності особистості, ефективний засіб її самореалізації, вчитель має дбати про створення сприятливих умов для організації дослідницької діяльності старшокласників у процесі навчання історії.

Висновки. Дослідницька діяльність учнів, пов'язана з вирішенням творчої, дослідницької задачі. Згідно з концепцією дослідницького навчання, навчальний процес має моделювати процес наукового дослідження, в якому учень ставить проблему, яку необхідно вирішити, пропонує можливі шляхи її рішення, на основі отриманих даних робить висновки та узагальнення. В освіті мета дослідницької діяльності полягає у придбанні учнями навичок дослідження як універсального способу розвитку здатності до дослідницького типу мислення, активізації особистісної позиції учня в освітньому процесі на основі придбання суб'єктивно нових знань. Саме тому використання сучасних дослідницьких технологій необхідно систематично впроваджувати у практику викладання на уроках історії. За таких умов використання методу історичних аналогій є саме тим засобом, за допомогою якого учасники навчального процесу в старшій школі мають реалізувати завдання формування історичного мислення послуговуючись сучасною методологією історичної науки. Відтак, посилюється актуальність пошуку та використання сучасних навчальних методів та технологій з метою застосування засобів наукового пізнання історії у шкільній історичній освіті.

Література

1. Андрощук І. Фрейм як спосіб візуалізації навчальної інформації / І. Андрощук // Молодь і ринок. – №6 (77). – 2011. – С. 78-83.
2. Бойко-Бойчук Л. Метод аналогій у соціально-політичних дослідженнях / Л. Бойко-Бойчук // Політичний менеджмент – 2007. – № 4. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/9686>
3. Велика Українська Енциклопедія. – Режим доступу: <https://vse.gov.ua>.
4. Іваненко В.В. Уведення в науково-педагогічну діяльність: навчальний посібник / В.В. Іваненко, Т.Т. Кривчик, І.С. Накашідзе. – Дніпро: АІРА, 2018. – 120 с.
5. Конверський А.Є. Логіка. Підручник для студентів юридичних факультетів / А.Є. Конверський. – 3-тє вид. перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
6. Костюкова П., Сівак В. Аналогія як метод формування у студентів продуктивно – творчого мислення / П. Костюкова, В. Сівак // Нова педагогічна думка. – 2013. – № 1.1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_1_73
7. Костюченко Р.Ю. Аналогія в науці та навчанні / Р.Ю. Костюченко // Вестник Сибирского института бизнеса и информационных технологий. – № 4 (24). – 2017. – С. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/analogiya-v-nauke-i-obucheni>
8. Лернер И.Я. Развитие мышления учащихся в процессе обучения истории. Пособие для учителей / И. Я. Лернер. – М.: Просвещение, 1982. – 191 с.
9. Мазур А.Н. Методы исторического исследования : учеб. пособие / А.Н. Мазур. – 2-е изд. – Екатеринбург : Изд-во Урал, ун-та, 2010. – 608 с.
10. Методичні рекомендації щодо викладання предметів громадянської та історичної галузі у 2021/2022 навчальному році. – Режим доступу: <https://ton.gov.ua>
11. Мороз П.В. Дослідницька діяльність учнів в процесі навчання історії України: методичний посібник / Мороз П.В. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 128 с.
12. Мудрий М.М., Аркуша О.Т. Історія : Україна і світ 10 клас. Підручник Рівень стандарту / М.М. Мудрий, О.Т. Аркуша. – К.: Генеза, 2018. – 288 с.
13. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія: Україна і світ. 10 – 11 класи. – Режим доступу: www.ton.gov.ua/
14. Новий словник української мови : у 3-х т. / укл. В. Яременко, О. Сліпушко. – К.: Вид-во «Аконіт», 2008. – Т. 1. – 928 с.
15. Петько А.В. Метод аналогій як засіб підвищення якості процесу навчання в умовах університету / А.В. Петько // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. – 2016. – Вип. 2. – С. 158-163. – Режим доступу: <http://enpuiр.pri.edu.ua/handle/123456789/11617>
16. Теория и методология исторической науки. Штерминологический словарь / Отв. ред. А.О. Чубарьян. – М.: Аквафон, 2014. – 576 с.
17. Шомова Н. Аналогія / Н. Шомова // Філософська антропологія, 2020. – Т. 6. – № 1. – С. 102-119. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/analogiya>
18. Фреймовые опоры. Методическое пособие / Ф. В. Турина, Е. Е. Соколова, О. А. Литвинко, А.М. Парасевич, С. И. Фёдорова, А. Д. Уадилова / Под ред. Ф.В. Туриной. – М.: НИИ школьных технологий, 2007. – 96 с.
19. Шигаль Д. А. Аналогія і типологізація у порівняльному історико-правовому дослідженні / Д. А. Шигаль // Проблеми законності. – 2015. – Вип. 128. – С. 95-103. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2015_128_

References

1. Androschuk I. Frame as a way to visualize educational information / I. Androschuk // *Youth and Market*. - №6 (77). - 2011. - P. 78 - 83.
2. Boyko-Boychuk L. Method of analogies in socio-political research / L. Boyko-Boychuk // *Political Management* - 2007. - № 4. - Access mode: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/9686>
3. The Great Ukrainian Encyclopedia. - Access mode: <https://vue.gov.ua>.
4. Ivanenko VV Introduction to scientific and pedagogical activity: a textbook / V.V. Ivanenko, G.G. Kpueuuk, I.C. Nakashidze. - Dnipro: LIRA, 2018. - 120 p.
5. Konversky AE Logic. Textbook for law students / A.Ye. Conversion. - 3rd type. rework, and ext. - Kyiv: Center for Educational Literature, 2012. - 296 p.
6. Kostyukova T., Sivak V. Analogy as a method of forming in students productive - creative thinking / T. Kostyukova, V. Sivak // *New pedagogical thought*. - 2013 - № 1.1. - Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_1_73
7. Kostyuchenko R.Yu. Analogy in science and education / R.Yu. Kostyuchenko // *Bulletin of the Siberian Institute of Business and Information Technology*. - № 4 (24). - 2017. - P. - Access mode: <https://cyberleninka.ru/article/n/analogiya-v-nauke-i-obuchenii>
8. Lerner IY Development of students' thinking in the process of learning history. Manual for teachers / I.Ya. Lerner. - M.: Enlightenment, 1982. - 191 p.
9. Mazur LN Methods of historical research: textbook, allowance / LN Mazur. - 2nd ed. - Ekaterinburg: Izd-vo Ural, un-ta, 2010. - 608 p.
10. Methodical recommendations for teaching civil and historical subjects in the 2021/2022 academic year. - Access mode: <https://mon.gov.ua>
11. Moroz PV Research activity of students in the process of learning the history of Ukraine: a manual / Moroz PV - K. : Pedagogical thought, 2012. - 128 p.
12. Mudry MM, Arkusha OG History: Ukraine and the world 10th grade. Textbook. Level of standard / MM Mudry. OG Arkusha. - K: Geneza, 2018. - 288 c.
13. Curriculum for secondary schools. History: Ukraine and the world. Grades 10 - 11. - Access mode: www.mon.gov.ua/
14. New dictionary of the Ukrainian language: in 3 volumes / incl. V. Yaremko, O. Slipushko. - Kyiv: Aconite Publishing House, 2008. - Vol. 1. - 928 p.
15. Petko LV Method of analogy as a means of improving the quality of the learning process in the university / L.V. Petko // *Scientific Notes of Berdiansk State Pedagogical University*. - 2016. - Vip. 2. - P. 158 - 163. - Access mode: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11617>
16. Theory and methodology of historical science. Terminological dictionary / Otv. ed. AO Chubaryan. - M.: Arkhion, 2014. - 576 c.
17. Tomova N. Analogy / N. Tomova // *Philosophical Anthropology*, 2020. - Vol. 6. - № 1. - P. 102 - 119. - Access mode: <https://cyberleninka.ru/article/n/analogiya>
18. Frame supports. Methodical manual / R.V. Tyruna, E.E. Sokolova, O.A. Litvinko, A.M. Tarasevich, S.I. Fedorova, A.D. Uadilova / Ed. R.V. Tyrunoi. M. : Research Institute of School Technologies, 2007. - 96 p.
19. Shigal DA Analogy and typology in comparative historical and legal research / DA Shigal // *Problems of legality*. - 2015. - Vip. 128. - P. 95 - 103. - Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2015_128

Zadorozhna L.V.,

Associate Professor, Ph.D., Associate Professor of History, Kryvyi Rih State Pedagogical University,
zadoroznaalilia64@gmail.com

Ukraine, Kryvyi Rih

USE OF THE METHOD OF HISTORICAL ANALOGIES IN THE CONDITIONS OF RESEARCH EDUCATION OF SENIOR STUDENTS

The article is devoted to the methodological aspects of using the method of historical analogies in school historical education in the process of research cognitive activity of high school students.

Key words: historical education; research training; method of analogy; historical analogies; method of frame reference circuits; slot.

